

ከጣራ እስከ ጉዛራ

ክፍል ሁለት

Figure 1 ዋሻ ተክለ ሃይማኖት

ያለነው ደቡብ ጎንደር እብናት፣ ጣራ ገዳም አካባቢ መሆኑን አስታውሰን እንጓዝ።

ከዋሻ እንድያስ ወጣንና ወደ ጣራ በኩል ታጥፈን መጓዝ ጀመርን። አሁንም እየተንደረደርን ነው ወደ ታች የምንወርደው። ጣራና ቀኝቸን በልምላሜ የታጠረ ነው። በአካባቢው ምንነቱን ለመለየት የሚያስቸግር በጎ መጻዛ ያውዳል። ወፎች ሲዘምሩ፣ ዛፎችም ሲያሸበሽቡ ለማየት የሚመኝ ሰው ካለ ወደ ዋሻ ተክለ ሃይማኖት መውረድ ነው።

እነሆ ከፊት ለፊታችን በቀለም የተዋበ ዋሻ ገጭ አለ። ከፊት ለፊቱ አዲስ ግንብ ተሠርቶለታል። ከግንቡ በኋላ ደግሞ የቀድሞው የዋሻ ግድግዳ ይታያል። የዋሻ እንድርያስ ቅርስና ታሪክ በግራኝ ዘመን እንደጠፋ መነኮሳቱ ይናገራሉ። እንደ እኔ ግምት ግን ዋሻ ተክለ ሃይማኖት በ13ኛው መካከ ከነበረው «የደብረ ሊባኖሳውያን» ስደት ጋር የተያያዘ ሳይሆን አይቀርም። የፓሪሱ ዜና አጭሩ መዋዕል በዚህ ዘመን የደብረ ሊባኖስ መነኮሳት ከአንቆ እስከ ጋሼና ተሰደዱ ይላል። «አንቆ» ወይም «አዕንቁ» ደቡብ ጎንደር ስማዳ ውስጥ የምትገኝ ስትሆን ጋሼና ደግሞ ከዚያው በቅርብ ርቀት ትገኛለች። ዛሬ የተክለ ሃይማኖት ገዳም አለባት።

ከዋሻ ተክለ ሃይማኖት ወጥተን ወደ ጣራ ኤዎስጣቴዎስ ገዳም ነው የምንሄደው። አሁን ወደ ታች ሳይሆን ወደ ላይ ነው የምንወጣው። 83.5 ሄክታር በሆነ ደን የተሸፈነው ጣራ ገዳም ኤዎስጣቴዎስ ከአዲስ ዘመን ወደ ጎንደር

በሚወስደው መንገድ ምክንያት ከሁለት የተከፈለ ነው። አስጎብኞችን መንገዳችን በዝግታና በጸጥታ እንዲሆን መከሩን።ለምን?አልናቸው።

Figure 2 ጣራ ገዳም ኤዎስጣቴዎስ ከሩቁ ሲታይ

«እዚህ ነብሮች አሉ። ወደ ገዳሙ ስትመጡ ሥርዓቱን ካልጠበቃችሁ አደጋ ያደርሳሉ» አሉና ነገሩን።

አሁን የምናደርገው ጥንቃቄ ነብሮችም ከሚጠበቁበት በላይ ሳይሆን አልቀረም። ተራራ እንደሚወጣ ሰው ትንፋሻችን እንኳን ሲወጣ አይሰማም ነበር። ተራራውን ወጥተን በጫካዎቹ መካከል አልፈን የአቡነ ኤዎስጣቴዎስን ገዳም አገኘው።

ታሪካችንን በሚገባ ስንመረምረው ከሆነነው በተቃራኒው ሆነን እንገኛለን። አቡነ ተክለ ሃይማኖት ትውልዳቸው ሸዋ፣ አቡነ ኤዎስጣቴዎስ ትውልዳቸው ኤርትራ፤ ሁለቱም ግን ጎንደር ላይ ቢታላቅ ሁኔታ ይከበራሉ። ባይገር ማችሁ ደግሞ በዐፄ ልብነ ድንግል ዘመን ገዳሙን የመሠረቱት አቡነ ገላውዴዎስ ጎጃም ዲማ አካባቢ ፋጫ አቡ ከተባለ ቦታ ነው የመጡት። እኛ እንዲህ ነን። እምነትና ምግባር እንጂ ዘር ቁብ የማይሰጠን ነበርን። ማን ሆነህ መጣህ? ምን ይዘህ መጣህ? እንጂ ከየት ዘር መጣህ? ጉዳዮችን አልነበረም። ለሰው ሀገሩ ምግባሩ አይደል የሚባለው።

በአካባቢው የሚገኙት አባቶች አቡነ ተክለ ሃይማኖትም ሆኑ አቡነ ኤዎስጣቴዎስ በዘመናቸው ወደ ቦታው መጥተው እንደነበር ይተርካሉ።

Figure 3 የአቡነ ኤዎስጣኔዎስ ቤተ ክርስቲያን

ከአቡነ ኤዎስጣኔዎስ ቤተ ክርስቲያን ባሻገር ጥቅጥቅ ያለ ደን አለ። ከቤተ ክርስቲያኑ ይጀምርና በተራራው ላይ አልፎ የተራራው አናት ይደርሳል። የገዳሙ ስበ ምኒት እዚያ የተሠወሩ አባቶች ስላሉ ደኑን መንካት ክልክል ነው። የወደቀ ዛፍ ካላገኘን በቀር ከዛፉ ቅጠል እንቆርጥም። ይህንን ደን ሰው እንዳይመስላችሁ የሚጠብቀው፤ ነብር ነው። አሉን።

«እንኳን ደኑን ነከተውት» አሉን አባ ምኒት «ተቀያይሞና ተኳርፎ እዚህ ገዳም አንድ ቀን ማደር አይቻልም። አንድ ቀን ሁለት አባቶች በሥራ ምክንያት ተጋጩ። እነዚህ አባቶችም አሉ» አሉን በጣታቸው ወደ አባቶቹ እያመለከቱ። እነርሱም በአዎንታ ራሳቸውን ነቀነቁ። «በትንሽ ነገር ተጋጭተው ሳይታረቁ አደሩ። በማግሥቱ አንደኛው አባት ሊያጣኑ ማልደው ወደ ቤተ ክርስቲያን ሲሄዱ ነብሩ በሩ ላይ ተኝቶ አላሳልፍ አላቸው። እርሳቸው በሌላኛው በር በኩል ሲሄዱ ይከተላቸዋል። ወደ በሩ ሲጠጉ ያጉረመርማል። ሲቸግራቸው ተመለሱና ከእኒያ አባት ጋር ታረቁ። ሲመለሱ በቤተ ክርስቲያኑ አካባቢ ነብሩ የለም። ድምፁን ግን በሩቁ አሰማቸው» ብለው አስደመመዋል።

ከመካከላችን አንዳንዶቻችን ደንገጥ ደንገጥ ብለን ወዲህና ወዲያ ስንመለካከት አዩንና «እናንተ ለሰማችሁት ትፈራላችሁ፤ ትንሽ ብታመሹኩ ውኃ ለመጠጣት እዚህ ሲመጣ ታገኙታላችሁ። እዚያ ግብር ቤቱ ጋ ውኃ ሊጠጣ ይመጣል። እኛ ዘንድ ውኃም ምግብም ከፍት ነው። የተራብ መብላት የተጠማ መጠጣት አለበት። እርሱም ሊጠጣ ይመጣል። ታዲያ ጠጥቶ ማንንም ሳይተናኮል ይሄዳል። እኛኮ ከብቶቻችን ገደል እንዳይገቡ ነው እንጂ አውሬ እንዳይበላቸው አናስብም። እዚህ ቦታ ዝንጀሮና ጅብ አይገባም። ግዝት ነው። ሌባም ቢመጣ ያው ጠባቂው (ነብሩን ማለታቸው ነው) አለ።» አሉን።

በገዳሙ ውስጥ እስከ ኮሌጅ ትምህርት ደርሰው በኋላ ግን የመነኩ አባቶችን ማየት የተለመደ ነው። ተራ ልብስ ለብሰው እንጨት ሲያጓጉዙ የምታገኛቸው አባቶች ያ እንጨት ከምን ከምን እንደተሠራ በታትነው የተማሩ የባዮሎጂ ምሩቅ ሊሆኑ እንደሚችሉ መጠራጠር አለባችሁ።

ከአቡነ ኤዎስጣኤዎስ ቤተ ክርስቲያን ወደ እመቤታችን ቤተ ክርስቲያን እንድንሄድ አስጎብኛችን መሩን። እኛም ተከተልን። ለዚህ ገዳም ታላቁን ውለታ ከዋሉት ሰዎች መካከል እቴጌ ምንትዋብ አንዷ ናት። እቴጌ ምንትዋብ የጎንደር ዘመን ካፈራቸው ኃያላንና ጠቢባን ሴቶች መካከል አንዷ ናት። በጎንደር አካባቢና በጣና ገዳማት የሚገኙትን እስከ ዛሬም ብርታቷንና ጽናቷን የሚመሰክሩላትን አያሌ አብያተ ክርስቲያናት ሠርታለች።

Figure 4 እቴጌ ምንትዋብ ያሠራት ቤተ ክርስቲያን

የጣራ ገዳም አሳባቢ ታሪክ እንደሚነግረን ከሆነ ደግሞ ትውልዷ እዚህ ነው። እናቷ እንኮየ ትባላለች። ከቋራ ዘመን አልፎባት የተሰደደች እናት ነበረች። ትኖር የነበረበትን ቦታ አሁን ወይዘሮ መሬት እየተባለ ይጠራል። ወይዘሮ በድሮ ዘመን ከነገሥታትና መኳንንት ለሚወለዱ ሴቶች ብቻ ይሰጥ የነበረ መዓርግ ነው። እንኮየ ምንትዋብን ወልዳ ለዐቅመ ሔዋን እንዳደረሰች በወቅቱ የገዳሙ አባ ምኒት የነበሩት ዓይነ ሥውሩ አባት አቡነ ኤርምያስ «እርሷ ትልቅ ዕድል አላትና ይዘሻት ጎንደር ሂጂ» አሏት። እርሷም ሄደች። የቤተ መንግሥት ሰዎች አላስገባ ብለዋት ብዙ ጊዜ በደጅ ጥናት ቆየች። በኋላ ግን በአንዳንድ ሰዎች አማካኝነት ትገባለች። የደረሰባትንም ችግር ታመለከታለች። ንጉሡም ችግሯን አየላት። አብራ የወሰደቻትን ምንትዋብንም ወደዷትና አገቧት። ምንትዋብም የዐፄ በካፋ ባለቤት ሆና ቤተ መንግሥት ገባች።

ጎንደር «እንኮየ በር» እና «እንኮየ መስክ» የሚባል ቦታ አለ። ምናልባት ከምንትዋብ እናት ከእንኮየ ጋር ይገናኝ ይሆን? ጥናት ይፈልጋል።

Figure 5 የእቴጌ ምንትዋብ ቤተ ክርስቲያን አስደናቂው ጣራ እቴጌ ምንትዋብ በቤተ መንግሥት ከተደላደሰች በኋላ ይህችን ክርስትና የተነሣችበትን ቤተ ክርስቲያን በጎንደር የግንባታ ጥበብ መሠረት አስጊጣ አሠራች። ለመነኮሳቱ ምስጋና ይግባቸውና «አፍርሰን እንሥራ» የሚለውን የብዙዎች ውትወታ ተቋቁመው እስከ ዛሬ ጠብቀው ይዘዋታል። የኖራ ግንቡ፣ መስኮቶቹና በሮቹ፣ በእንጨት ሥራው ላይ የሚታየው ጥበብና የጣራው አሠራር የዚያን ዘመን ሥራ እየመሰከሩ አሉ።

የገዳሙ መነኮሳት «ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ እዚህ አስተምረዋል ብለውኛል። እንደ እኔ ግምት ግን እዚህ እንፍራንዝ አካባቢ መጥቶ ያስተማረው ፈላስፋው ዘርዐ ያዕቆብ ነውና በስመ መኩሼ ታሪኩ ወደ ንጉሡ የሄደ ይመስለኛል። ፈላስፋው ዘርዐ ያዕቆብ በስደት ወደዚህ አካባቢ መጥቶ እንደነበር ይገልጣል። ደቀ መዝሙሩ ወልደ ሕይወትም የእንፍራንዝ በውኑና «ወወልደ ሕይወት እንፍራንዝ» ይላል በመጽሐፉ።

Figure 6 የመከላከል የንብር ርባታ

በንብር ርባታ፡ በእርሻና በከተባባሪ ርባታ ርባታቸውን ችለው ገዳማዊ ሕይወታቸውን መቀጠል የሚፈልጉት ገዳማውያኑ ዋናው ችግራቸው ውኃ ነው። «ውኃ ብናገኝ ከራሳችን አልፈን ለሌሎች በተረፍን ነበር። እኛ የዕለት ርዳታ አንፈልግም። እጅ እግር አለን። ዕውቀቱም አለን። ያጣነው ውኃ ነው። ውኃ ካገኘን ይህንን መሬት እናስገብረዋለን።» ብለውኛል አባ ምኔቱ። በአካባቢው ውኃ የሚገኘው ከተራራው ሥር ተቆፍሮ ነው። ከዚያም በሞተር ኃይል ወደ ላይ መሄድ አለበት። ለዚያ ግን ዐቅም የላቸውም። በዐቅማቸው በሰው ጉልበት ሁለት ሦስት ጉድጓድ ቆፍረው ውኃ ለማውጣት ሞክረዋል። ግን አልሆነም።

ስንለያቸው «እዚህ ገብቶ ሳይቀምሱ መውጣትማ ነውር ነው» ብለው አንዱ ስለ ዐሥር እንጀራ የሚቆጠር ዳቤ እጅ በሚያስቆረጥም ወጥ አቀረቡልን። ይህንን ስጽፍ እንኳን ጣዕሙ ይመጣብኛል። «ግን ይሄ ለእንግዳ ነው የሚቀርበው። የኛን ብንሰጣችሁ አትችሉትም» አሉን አባ ምኔቱ። በነብር የሚጠበቀውን የጸጥታ ገዳም ትተን ወደ ታች ወረድን። አሁን ቀጥለን የምንጓዘው ወደ ታሪካዊቷ የኢፋግ ከተማ ነው። የባርያ ንግድ ዋና ገበያ ወደ ነበረችው ኢፋግ።

ቸር ያሰንብተን።